

ОТКРИВАНЕ НА IX МЕЖДУНАРОДЕН КОНГРЕС ПО ПСИХОЛОГИЯ 2020 г.

Уважаеми колеги, приятели, гости на Конгреса,

Добре дошли на IX-ия Международен конгрес по психология 2020 г!

Животът ни поставя пред различни изпитания. Настоящият Конгрес е доказателство за това. За девети път общността на психолозите се събира на национален форум, за да погледне назад, да оцени настоящето, да очертае бъдещето си. Но никога по този начин!...

По този повод искам да се извиня за всякакви затруднения, каквито техниката, организацията и корона вирусът могат да ни причинят в движение в това турбулентно време.

Предвидливите ни съвременници обаче са изработили решението преди да се появи опасността: още преди пандемията ние се сдобихме с интернет и сега можем да се виждаме и чуваме без опасност за здравето...

Мислейки за тази първа среща с вас на Конгреса, реших да погледна архивите на Дружеството и да видя как е било в миналото:

I-ят Конгрес по психология се провежда през септември – 27-28 – 1977 г. Тема на Конгреса е: „Психологията в служба на развитото социалистическо общество”:

- Председател на Организационния комитет – академик Сава Гановски;
- Председател на Програмния комитет – Член-кореспондент Генчо Пиръов.

Впечатляващ е списъкът на секциите:

- Методология и методика;
- Личност и колектив;
- Психологични проблеми на обучението;
- Дефектология;
- Психология, технически прогрес и ефективност;
- Психология на социалното управление;
- Медицинска психология;
- Спортна психология;
- Психофизиология и невропсихология.

II-ят конгрес се провежда 5 години по-късно 1982 г. Тематиката е в две посоки:

- „Психологията и нейното сътрудничество с другите науки”;
- „Подготовката на кадри”.

III-ят Конгрес е 9 години по-късно 1991 г. Темата на Конгреса е „Психология и преустройство”.

Следващият конгрес, който следва да е IV-ят се случва 2005 г. Но, поради дългата пауза, тази неритмичност в организацията на Конгресите, смяната на ръководствата и поколенията, той по погрешка е обявен за III-и. Така че психолозите имат два III-и Конгреса, нямат IV-и и следващият е

V-и конгрес е през 2008 г.

Сега това може да е забавно, но тогава беше голямо притеснение, когато професор Любен Десев донесе в Дружеството на психолозите брошура с програмата на III-ия Конгрес по психология от 1991 г.

Споменавам го, за да предпазя и тези, които ще тръгнат да търсят документи от IV-и Конгрес. Няма да успеят.

От V-и КОНГРЕС през 2008 г. нататък Конгресите се следват редовно през 3 години до днешния, който е IX-и.

Конгресите са важни събития за психолозите, за Дружеството, за общността. Те ни дават възможност да отчетем резултатите от усилията и труда си през годините. А те са многопосочни – в научноизследователската и методическата дейност, в преподавателската, в консултативната и психотерапевтичната, в психологичното осигуряване и подпомагане на професионалните дейности във всички области на обществения живот без изключение. Много малко са професиите с подобно универсално присъствие, които така органически се вписват в целокупната социална реалност.

Колкото по-рискова, колкото по трудна е една професия, толкова повече тя се нуждае от психологическа поддръжка и компетентност.

От учредяването на Дружеството на психолозите тази задача търси и открива свои решения. Всяко поколение психолози завещава своите достижения на следващата генерация. Поколението на Акад. Сава Гановски, Член-кореспондент Генчо Пиръов, проф. Ема Герон, проф. Георги Йолов основаха през 1969 г. Дружеството на психолозите. Миналата година чествахме 50 годишният му юбилей. Те ни обединиха и институционализираха нашата обща идентичност.

Прекланяме се пред тези хора, пред тяхната огромна енергия, принос за общността, издръжливост, присъствие в обществения живот!

Колегите от следващото поколение – Здрава Иванова, Стоянка Жекова, Иван Паспаланов, Ангел Вилочков, Ануш Силгиджиян, Павел Александров, Бойчо Кокинов,

които вече не са сред нас, и още много други ни оставиха не само научните си трудове, които ползваме и доразвиваме, но и имената и примера си на поведение в науката.

Сега е наш ред да демонстрираме какво имаме, с какво ние сме допринесли. Искам с няколко думи да очертая впечатлението, което оставя у мен таз годишната научна продукция на българските психолози, представена на Конгреса.

През последните 4 десетилетия, на които съм свидетел, българската психология отбеляза значителен напредък в две направления: Навлизване на математическите методи в психологията и Отварянето на парадигмите.

A. Навлизване на математическите методи в психологията.

- Мога да отбележа преодоляването на страха от квантификация и математизация в психологията. Статистическите методи дойдоха уверено на помощ на интуицията, на рационалния анализ и синтез, на творческия инсайт. Нашето поколение е свидетел на този преход. Силно подпомогнати от дигиталната революция, от компютрите, Математическите методи навлязоха уверено и адекватно в научноизследователската, диагностичната и корекционната дейност на психолозите. Различни, прецизни статистически техники подпомагат изследователската и консултативната работа. Видно е от докладите на конгреса, че българската психология е преодоляла стъписването пред математиката и систематично, в масов мащаб я прилага като методическо средство в научно изследователската си работа.
- Тази прогресивна тенденция завладя до такава степен научно-практическата дейност в психологията, че стана мерило за научност, неизбежен елемент на всяко изследване, на всяка дисертация... дори до степен да се схематизира, да се превърне в модерна самоцел и в редица случаи само имитация и подражателство. Искам да обърна внимание и на тази страна на прогресивната тенденция на математизицията на психологията, която, освен като принос към идеята на Огюст Конт за доближаването на хуманитарните науки до модела на физиката с нейната измеримост и математическа формализация, крие опасност от профанизация, от некомпетентно прилагане на един универсален математически език по неадекватен начин.
- Това е задачата, която има да решава съвременната психологическа мисъл в България: **да издигне математическата култура на психолозите до равнището**

на математическите методи в психологията. Задача на университетската подготовка на бъдещите психолози.

- Време е също да прекъсне **противопоставянето на количествените и качествените методи.** Страхът от математиката у някои психолози ги тласка към фетишизирането на качествените методи за изследване. За съжаление в много случаи те се разбират само като интуиция, хрумка, субективна вяра, като надценяване на собствения продукт – една дълбоко присъща на човека слабост... Качествените методи имат сериозни методически основания, без познаването на които се превръщат в хлъзгаво сладкодумие. Без теоретично и практическо владение на качествените методи не е възможно нито професионалното провеждане на Фокус-групи, нито Дискурс анализ, нито Етнографско включено наблюдение, нито Кейс-стадий... Списъкът е дълъг и изисква целенасочено овладяване. Време е тази методология да достигне равнището, което имплицитно ѝ е присъщо, и да допринесе по неповторим начин към познавателната дейност в психологията.
- Сериозна стъпка в професионалното и методическото израстване на психолозите е грамотното и легитимно използване на **тестовите методики.** В Дружеството на психолозите е изграден Тестов комитет, под ръководството на проф. Пламен Калчев, който е разработил и публикувал норми за правоспособност при използването на различните класове тестове. Публикувани са също така изисквания при изработването на собствени инструменти и скали: **за оценка валидността, за оценка на вътрешната съгласуваност на скалите, на нормирането на тестовете.** Изисквания, съобразени с „Европейския модел за преглед и оценяване на тестове”. Не винаги се спазват авторските права при използване на чужди тестове. Време е Дружеството да поеме своите функции по внедряването на всички тези стандарти. На първо време те са качени на сайта на Дружеството на психолозите и могат да послужат като тема за самоподготовка на специалистите в програмите им за продължаващо през целия живот образование.

А. Отваряне на парадигмите.

Другото направление на обогатяване на Българската психология през последните 40 години е проглеждането ѝ за световната психологическа мисъл – „Отварянето на парадигмите”. Далече съм от мисълта, че и преди 10 ноември 89 година сме били слепи за

нея, но за колоси като Фройд например се говореше под сурдинка, а психоаналитична практика беше невъзможна. И въпреки това десидентското начало, което носи всеки психолог у себе си, поддържаше нашия интерес към постиженията на световната наука, да споделяме в помислите си забраненото, да го четем, да се учим без предел.

Навлизането на психологическата проблематика в нейното цялостно теоретично, експериментално и практическо богатство – без цензура и теми-табу освободи психолозите от риска „да сгазят лука” и от гнетящото чувство за вина, че споделят неверни, враждебни, забранени възгледи. През тези години психологията у нас измина дълъг път от покорното преклонение пред идеологическите догми до гордо изправената глава, когато единственият критерий за истинност е научното познание.

Един пример – ще върна лентата малко назад и ще припомня тематичния надслов на Конгресите:

- I Конгрес 77 година „Психологията в служба на развитото социалистическо общество”;
- III Конгрес 91 година „Психология и преустройство”.
- IX Конгрес преминава под доминацията на темата за Пандемията – 10 процента от докладите са посветени на нея.

Да, вътре в събитията сме, но дали успяваме да се намесим, да помогнем?

Дали сме само насоченият пръст, който показва проблемите?

Дали не сме като онези деца, които маршируват пред дефилиращите войници, отмервайки ритъма с пръчка в ръка?

Или сме в душата на явленията – моделираме, лекуваме, творим ефективни образци на личности, на социална организация?

Истината е, че сега психологията диша освободена, роят се теории, развиват се нови клонове, практики. Тя е навсякъде – в труда и в спорта, в сигурността, в политиката и в междуличностните отношения, в опазване здравето на хората и във възпитанието. Не изостава от развитието на съвременната наука и техника. Киберпсихологията и психологията на виртуалното разкриха нови форми на когнитивните процеси, на социалните взаимоотношения. Родиха се нови понятия като хипертекст, конститутивна разсеяност, фиксация в самия поток и др.

Психологията е била и продължава да бъде най-търсена специалност и професия. Днешният ден и събитие са триумф на този възход. А ние сме неговата причина.

Малко статистика:

На конгреса са представени 175 научни доклада. Участниците са 231, 11 научни форума – уърк шоупи, кръгли маси, демонстрации.

Само през тази година до момента членският състав на Дружеството е нараснал със 152 нови членове.

Условията, които ни притискат в момента не позволяват напълно да разгърнем своите възможности, да демонстрираме своите резултати. Но фактът, че сега сме заедно, че провеждаме този форум, е успех, който ще се превърне в част от биографията и историята на Дружеството, с който ще се гордеем!

Този безспорен възход може само да ни радва. Тук подхожда дилемата на Ерик Фром – „Да имаш или да бъдеш”. На този Конгрес ние присъстваме не само с нашия „притежателен модус” – публикацията, която той ще ни предостави; атестацията, която ще ни осигури. Тук се ражда, тук се променя нашият „битиен модус” – нашата идентичност, нашето съзнание за групова принадлежност, нашата ценностна система.

Бързият растеж предполага много истини, които трябва да се видят и признаят:

Навсякъде в живото модерността поражда имитатори: в подготовката, в качеството, в продукцията. Понякога става въпрос за немарливост и безкритичност. Психологията не е застрахована от тази зараза. И тя изисква своите регулативни субекти и принципи.

От години в нашите среди се говори за **регулация**. Правени са много усилия, които само ни настройваха едни срещу други, разединяваха ни и ни разочароваха.

В този си състав, в който изпълнява сега своите функции, Управителният съвет тръгва от реалистичната констатация, че сме различни и, че всички опити досега да бъдем вкарани в един калъп пораждат съпротиви.

Най-напред ние променихме стратегията към решаването на проблема и приехме **различието като обективна необходимост!**

Второто наблюдение в тази област ни доведе до идеята за необходимостта **в отделните психологически практики да действат различни стандарти за изпълнение**. За пример ще дам психотерапията, където принципът за дискретност е императив, и практиката на вещото лице в съда пък, където оценките му са споделени в съдебната зала.

Тези чисто психологически наблюдения върху различието и съпротивите намериха своето организационно решение в **секционната структура на Сдружението**. Дефинирани са 6 Секции, които обхващат различните психологически направления.

1. Обща психология;
2. Психология на развитието;
3. Клинична, здравна, консултативна;

4. Криминална и юридическа;
5. Социална, политическа и етнопсихология;
6. Трудова и организационна.

От една страна това гарантира демократичност, от друга самоуправление, от трета стандарти за качество, които отговарят на спецификата на психологическата дейност.

Тук трябва да се отбележи, че това не е нов опит за класификация на психологическите дисциплини. Всяка дисциплина запазва своята специфика в Секцията, но се обединява с другите, защото допуска едни и същи стандарти за изпълнение. Спортната психология няма да стане Транспортна, но и двете са форми на организация, които изискват специфични знания в организационната психология: организационна диагностика, умения за изработване на длъжностни характеристики, подбор, мениджмънт, консултиране на организации.

Накрая на този модел за реформа на Дружеството ръководството на тези структури се поверява на **Секционни комисии**, водещи специалисти от висок ранг, които познават детайлно дейността, имат натрупан опит и доверието на психолозите в съответната област. Това е **професионалният елит** в съответната област, който се излъчва от **Общото събрание по Секции**.

Направих този кратък обзор на проекта за нова организация на Дружеството на психолозите, на новия Устав и на Закона, за да използвам този масов форум за очертаване задачите пред Управителния съвет и Дружеството след Конгреса. За да се превърне този доклад в програмен документ за бъдещето на общността. Предстоят разговори по места, с водещи специалисти, с юристи и политици. Много такива бяха проведени в процеса на изработване на проекта. Онова, което остана като траен резултат от нашата досегашна работа е:

1. **Приемането на чуждостта** между различните психологически направления в общността – изравняването на културите, както го нарича Хофсетед.
2. **Стратегията на сближаване**, на търсене на общото съжителство – не на междудисциплинната агресия.
3. Устойчив стремеж за **удовлетворяване нуждите на всички психологически направления**.

Накрая и във връзка със Закона, и във връзка с настоящия Конгрес искам да споделя, че без хората, без вас, нищо не е възможно. Вие ще коригирате стратегията ни, вие ще

споделите научните си постижения на Конгреса, вие ще вдигнете ръка „за” или „против” когато гласуваме новото си бъдеще.

Сега ми позволете да открия официално началото на IX Международен научен конгрес по психология 2020 година и да ви пожелаая успешно и впечатляващо представяне, което да ви окрили и да ви зареди с нова енергия и вдъхновение за творчество. Секциите започват работа точно в 12 часа и работят по Програмата, качена на сайта.

След конгреса всички ще получат подробна инструкция с изискванията за обема и оформянето на докладите за публикуване, за да сте сигурни в това, което подготвяте.

В допълнение: независимо дали са представени на Конгреса, всички изпратени навреме доклади – 15 януари догодина, при успешна рецензия ще бъдат отпечатани.

На добър час, успешно включване и престижно представяне!

София

13. 11. 2020 г.

От името на Управителния съвет

проф. С. Джонев

Председател на ДПРБ